

ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН

Волосович С.В.

Предметом дослідження є теоретичні підходи до визначення економічної сутності кредиту та кредитних відносин.

Метою статті є обґрунтування функціонування кредитних відносин як системи.

Завдання дослідження. На основі вказаної мети у статті здійснюється оцінка підходів вчених до сутності кредитних відносин, складу їх суб'єктів, визначення сутності системи кредитних відносин, її функцій та підсистем.

Методи дослідження. У статті застосовано методи теоретичного узагальнення і порівняння, системного аналізу.

Постановка проблеми. Незважаючи на значні здобутки вітчизняних та зарубіжних вчених щодо розуміння сутності кредитних відносин, в умовах розширення сфер застосування кредиту та активізації залучення до кредитних відносин допоміжних суб'єктів, важливим є поглиблення досліджень у цій сфері.

Результати дослідження. У сучасних умовах відбувається модифікація наукових підходів до розуміння сутності кредитних відносин, їх суб'єктів та функцій кредиту. Це створює підґрунтя для функціонування системи кредитних відносин, у складі якої виокремлюються підсистеми щодо залучення заощаджень, надання позик, кредитів довіри та супутніх послуг.

Область застосування результатів. Отримані результати створюють теоретичне підґрунтя для функціонування кредитних відносин як системи.

Висновки. Система кредитних відносин – це організаційно оформлена та врегульована нормами права система економічних відносин з приводу створення спільного продукту кредитором та її опосередкованими суб'єктами, що дає синергетичний ефект за рахунок функціональної координації її суб'єктів. роль системи кредитних відносин можна розглядати у двох аспектах. По-перше, вона полягає у комплексному задоволенні потреб споживачів у фінансових послугах кредитного характеру. По-друге, – у створенні безпечних умов для ефективного функціонування фінансових установ, що надають ці послуги. Призначення системи кредитних відносин полягає у її взаємодії з бюджетними і податковими відносинами та моральною сферою суспільного життя; створенні нової споживчої вартості за рахунок розширення асортиментного складу послуг; у зміні цінової орієнтації; у сприянні конкурентоспроможності національної економіки за рахунок синергетичного ефекту, що досягається через функціональну координацію її суб'єктів.

Ключові слова: кредитні відносини, система кредитних відносин, основні суб'єкти системи кредитних відносин, опосередковані суб'єкти системи кредитних відносин.

ОБЪЕКТИВНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ И ФУНКЦИОНАЛЬНОЕ ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ СИСТЕМЫ КРЕДИТНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Волосович С.В.

Предметом исследования являются теоретические подходы к определению экономической сущности кредита и кредитных отношений.

Целью статьи является обоснование функционирования кредитных отношений как системы.

Задачи исследования. На основе указанной цели в статье осуществляется оценка подходов ученых к сущности кредитных отношений, составу их субъектов, определению сущности системы кредитных отношений, их функций и подсистем.

Методы исследования. В статье применены методы теоретического обобщения и сравнения, системного анализа.

Постановка проблемы. Невзирая на наличие значительных наработок отечественных и зарубежных ученых по поводу понимания сущности кредитных отношений, в условиях расширения сфер применения кредита и активизации привлечения в кредитные отношения вспомогательных субъектов, важным является углубление исследований в этой сфере.

Результаты исследования. В современных условиях наблюдается модификация научных подходов к пониманию сущности кредитных отношений, их субъектов и функций кредита. Это создает основу для функционирования системы кредитных отношений, в составе которой выделено подсистемы по привлечению сбережений, предоставлению ссуд, кредитов доверия и сопутствующих услуг.

Область применения результатов. Полученные результаты создают теоретическую основу для функционирования кредитных отношений как системы.

Выводы. Система кредитных отношений – это организационно оформленная и урегулированная нормами права система экономических отношений по созданию общего продукта кредитором и ее опосредованными субъектами, что создает синергетический эффект за счет функциональной координации ее субъектов. Роль системы кредитных отношений можно рассматривать с двух сторон. Во-первых, она состоит в комплексном удовлетворении потребностей потребителей в финансовых услугах кредитного характера. Во-вторых, – в создании безопасных условий для эффективного функционирования финансовых учреждений, которые предоставляют эти услуги. Предназначением системы кредитных отношений состоит в ее взаимодействии с бюджетными и налоговыми отношениями и моральной сферой общественной жизни; создании новой потребительной стоимости за счет расширения ассортиментного состава услуг; в изменении ценовой ориентации; в способствовании конкурентоспособности национальной экономики за счет синергетического эффекта, что достигается через функциональную координацию ее субъектов.

***Ключевые слова:** кредитные отношения, система кредитных отношений, основные субъекты системы кредитных отношений, косвенные субъекты системы кредитных отношений.*

THE OBJECTIVE NECESSITY AND FUNCTIONAL PURPOSE OF THE SYSTEM OF CREDIT RELATIONS

Volosovich S.V.

The theoretical approaches to the definition of the economic substance of the loan and credit relations are the subject of research.

The aim of the article is to prove the functioning of credit relations as a system.

Objectives of the study. On the basis of a defined aim in the article an evaluation of the approaches to the essence of the credit relations and the composition of their subjects were made, the essence of the credit relations, their functions and subsystems were determined.

Research methods. The methods of theoretical generalization and comparison, the system analysis methods were applied in the article.

Formulation of the problem. Despite the presence of significant developments of domestic and foreign scientists about the understanding of the credit relationship, it is important to deepen research in this field in the terms of increase of loan applications and intensify involvement of the subsidiary subjects in credit relations.

Results of the study. In modern conditions the modification of scientific approaches to understanding the essence of the credit relationship, their subjects and credit functions are observed. It creates the basis for the functioning of the credit relationship, which includes subsystems to attract savings, loans, trust loans and related services.

Scope of the results. The results obtained provide the theoretical basis for the functioning of credit relations as a system.

Conclusions. Credit relationship system – is organized and institutionalized by the law system of economic relations regarding the creation of the common product by its creditors and indirect subjects that creates sinergetic effect due to the functional coordination of its subjects. The role of the credit relationship system can be viewed from two sides. First, it consists in complex satisfaction of the needs of consumers in the financial credit related services. Secondly - it consists in creating a secure environment for the efficient functioning of financial institutions that provide these services. The purpose of the credit relationship is in its interaction with budgetary and fiscal relations and moral sphere of public life; in creation of a new use-value by expanding the assortment of services; in changing of price orientation; in encouraging national economic competitiveness due to the synergetic effect that is achieved through the coordination of its functional entities.

Key words: credit relations, the system of credit relations, the main subjects of the system of credit relations, indirect subjects of the system of credit relations.

Актуальність теми. Потреби завжди вважались об'єктивною умовою функціонування суспільства. Різноманітність потреб визначається багатогранністю людської природи, а також різноманітністю природних, соціальних та економічних умов, за яких виявляються потреби. Потреби можливо задовольнити лише за певного рівня доходів. Прагнення людини прискорити задоволення перспективних потреб певною мірою вплинуло на появу кредиту, що сприяло формуванню та розвитку кредитних відносин.

Ступінь дослідження даної проблематики вченими. Значний внесок у розвиток теоретичних аспектів функціонування кредиту та кредитних відносин зроблено такими вченими як Н.Х. Бунге, О.Д. Вовчак, О.Т. Євтух, Б.С. Івасів, О.А. Кириченко, О.І. Лаврушин, М.І. Савлук та іншими. Проте основна увага приділяється аналізу сутності кредиту, його функцій, суб'єктів, принципів кредитування. Водночас окремі дослідження свідчать про трансформації у кредитній сфері, що вимагає подальших досліджень.

Предметом дослідження є теоретичні підходи до визначення економічної сутності кредиту та кредитних відносин.

Метою статті є обґрунтування функціонування кредитних відносин як системи.

Завдання дослідження. На основі вказаної мети у статті здійснюється оцінка підходів вчених до сутності кредитних відносин, складу їх суб'єктів, визначення сутності системи кредитних відносин, її функцій та підсистем.

Методи дослідження. У статті застосовано методи теоретичного узагальнення і порівняння, системного аналізу.

Постановка проблеми. Незважаючи на значні здобутки вітчизняних та зарубіжних вчених щодо розуміння сутності кредитних відносин, в умовах розширення сфер застосування кредиту та активізації залучення до кредитних відносин допоміжних суб'єктів, важливим є поглиблення досліджень у цій сфері.

Результати дослідження. Кредитні відносини є проявом існування кредиту, призначення якого полягає в такому:

- формуванні соціально-економічної структури суспільства. Місце кредиту в суспільному відтворенні зводиться не лише до факту його участі в задоволенні потреб, пов'язаних з можливістю розширення попиту. Глибшою обставиною є те, що за допомогою кредиту здійснюється не лише фізична, але й духовна і культурна репродукція людини;
- забезпеченні макроекономічної рівноваги в суспільстві [1, с. 29]. У сучасних умовах посилюється ймовірність негативного впливу спеціалізації та глобалізації суспільного виробництва, що виявляється в порушенні взаємодії учасників товарно-грошових відносин. Під цим оглядом кредит певною мірою і за певних умов може запобігати виникненню криз збуту товарів;
- здатності забезпечувати зростання тимчасово вільної вартості;
- розширенні функцій грошей, оскільки кредит виник і розвинувся на основі функції грошей як засобу обігу. Так, кредит опосередковує функцію грошей як засобу платежу, однією з ознак якої є невідповідність у часі передавання та оплати товару. Кредитний механізм сприяє збільшенню маси платіжних засобів в обороті, коли зростає потреба в цьому;
- забезпеченні безперервності стадій суспільного відтворення. Кредит зародився у сфері обміну, що сприяло реалізації товарів. У подальшому розвиток кредиту обумовлювався потребами інших сфер суспільного відтворення;
- забезпеченні безперервності кругообігу коштів для прискорення виробництва та економії витрат [2, с. 40];
- перерозподілі споживання у часовому аспекті, що, звісно, впливає на розширення виробництва. При цьому домогосподарства ефективніші в економічній системі з розвиненими фінансовими ринками, коли є можливість позичати та надавати позики, ніж за ізольованого існування, коли вони були б змушені обмежувати споживання залежно від доходу у відповідному періоді;
- сприянні розширенню виробництва в умовах дефіциту власних фінансових ресурсів.

До передумов виникнення кредитних відносин належать такі:

- дефіцит фінансових ресурсів у одних суб'єктів національної економіки та наявність заощаджень у інших, що впливає на можливість їх акумуляції для надання в позику;
- наявність довіри між сторонами кредитних відносин;
- збіжність економічних інтересів кредитора і позичальника. Це досягається шляхом їх переговорів щодо основних параметрів кредитної угоди – розміру і терміну позики, позикового процента, порядку його сплати та ін. За цих обставин важливо, щоб позичальник регулярно отримував дохід, за рахунок якого зможе погасити кредит. Таким чином, забезпечення інтересів сторін кредитної угоди є результатом досягнутого ними компромісу.

За природою кредитна угода, в основу якої покладено тимчасове запозичення чужої власності, зумовлює необхідність матеріальної відповідальності її учасників за виконання взятих зобов'язань.

Зміст кредитних відносин певною мірою визначають їх ознаки, що були об'єктом інтересів видатного представника фінансової науки XIX ст. Н.Х. Бунге, який зараховував до них довіру, що має господарську базу; майбутню винагороду або інший акт кредитної угоди з реалізації кредиту; премію, яку сплачують за страхування переданого капіталу; процентів як плати за користування переданим капіталом [3, с. 23–26]. Протягом розвитку фінансової науки погляди на ознаки кредитних відносин певною мірою трансформувались. На основі аналізу наукової літератури можна зробити висновок, що більшість вчених до основних ознак кредитних відносин

включають економічну самостійність кредитора та позичальника; добровільність та рівноправність сторін відносин; незмінність власника позичених коштів (яким залишається кредитор); їх вартісний характер. Проте у сучасній науковій літературі не завжди ставиться акцент на нееквівалентності відносин між кредитором та позичальником, застосування чого дозволить посилити увагу на наявності в механізмі їх реалізації чинника платності. Водночас ознаку рівноправності сторін кредитних відносин варто розширити її договірним характером, що набуває особливої актуальності в контексті захисту прав споживачів кредитних послуг.

З ознаками кредитних відносин тісно пов'язані його умови, які ще називають принципами кредитування, що є складовими кредитного механізму. До принципів кредитування більшість науковців зараховують терміновість, цільовий характер, матеріальну забезпеченість та платність. Ці принципи кредитування слід вважати базовими, оскільки їх недотримання може призвести до припинення кредитних відносин. О.А. Кириченко, В.І. Міщенко [4, с. 680], Б.С. Івасів [5, с. 241] до цих принципів додають ще принцип зворотності. На нашу думку, ці принципи кредитування є додатковими. Принцип зворотності є наслідком принципу строковості. Серед науковців існує також думка про принцип прибутковості кредиту [4, с. 680]. Проте, як відомо, кредит – не завжди прибуткове явище, оскільки може мати соціальний ефект.

Процес глобалізації супроводжується масовим зростанням споживання. Це стало підґрунтям для подальшого розвитку кредитних відносин, залучаючи до окремих стадій кредитування нових учасників, що беруть участь у створенні спільного продукту. З огляду на ці обставини є необхідність розглядати кредитні відносини як системи, що складається із взаємозалежних елементів з інтегративними властивостями.

Враховуючи факт залучення у відносини між кредитором і позичальником третіх осіб, на думку автора, серед суб'єктів системи кредитних відносин доцільно вирізняти основні та опосередковані. До основних суб'єктів належать кредитори та позичальники. Кредитори передають власні тимчасово вільні кошти в користування позичальникам. При цьому кредитори самі часто формують свої ресурси на тимчасовій, зворотній та платній основі у межах першої стадії кредитування, в межах якої відбувається залучення заощаджень. Це дає можливість у складі системи кредитних відносин виокремити відносини, що виникають при залученні депозитів між кредитними установами та їх клієнтами. Серед кредиторів можна виокремити різних суб'єктів національної економіки: юридичні та фізичні особи, держави, міжнародні фінансові організації. Особливе місце серед кредиторів посідають фінансові установи, до яких належать банки, кредитні спілки, факторингові фірми, ломбарди, лізингові компанії, страхові компанії. Як правило, вони мобілізують кошти у інших суб'єктів з подальшим наданням їх у позичку власним клієнтам. Фінансові установи можна вважати колективними кредиторами.

Позичальники – це суб'єкти кредитних відносин, які мають дефіцит власних фінансових ресурсів та потребу в їх залученні від кредиторів. При цьому вони не стають власниками позичених коштів, а лише набувають їх у розпорядження, термін якого обмежується укладеною з кредитором угодою. Позичальниками можуть бути юридичні та фізичні особи, держави. При цьому фінансові установи мають подвійну економічну природу: вони можуть бути як кредиторами, так і позичальниками.

До опосередкованих суб'єктів системи кредитних відносин належать суб'єкти, які виконують допоміжні функції при кредитуванні: бюро кредитних історій, гаранті, колекторські фірми, торговельні організації, туристичні компанії, підприємства зв'язку, агентства нерухомості, іпотечні центри, фінансові консультанти, оцінювачі майна та ін. Будь-який суб'єкт системи кредитних відносин, намагаючись реалізувати власні потреби та інтереси, змушений створювати умови для реалізації інтересів

іншого суб'єкта. Ці взаємозв'язки між суб'єктами системи кредитних відносин складаються в певний тип економічних відносин, які регулюються державою.

Підґрунтям для визначення об'єкту системи кредитних відносин є об'єкт кредиту, що у сучасній науковій літературі визначається як вартість, яка передається в позичку одним суб'єктом (кредитором) іншому (позичальнику). Проте для дотримання принципів кредитування кредитором та позичальником необхідні супутні послуги, що супроводжують рух позиченої вартості. Об'єкти супутніх послуг є різноманітними залежно від їх виду. Їх матеріальним уособленням є оцінювальні, ріелторські, нотаріальні, гарантійні, посередницькі послуги, послуги щодо формування та зберігання кредитних історій, стягнення боргових зобов'язань та ін. Відносини, що складаються у процесі надання супутніх послуг основним суб'єктам кредитних відносин є невід'ємною складовою цих відносин. Їх вартість може включатися кредитором до вартості кредиту (при отриманні послуг кредитором) або сплачуватися позичальником самостійно. У будь-якому випадку витрати щодо супутніх послуг несе позичальник.

Продовженням аналізу сутності системи кредитних відносин є прояви її функцій як складової економічної системи. Теоретичним підґрунтям функцій системи кредитних відносин є функції кредиту. При цьому варто акцентувати увагу на тому, що склад системи кредитних відносин пов'язаний із її внутрішнім середовищем, в межах якого здійснюється взаємозалежність окремих елементів, а функція – пов'язана із взаємодією системи кредитних відносин із зовнішнім середовищем. У процесі розвитку суспільства погляди на функції кредиту трансформувались: за їх допомогою, як відомо, можна встановити зв'язок категорії кредиту із системою економічних відносин. На нашу думку, погляди економістів на функції кредиту можна поділити на дві групи. Перша група поглядів характеризується певною єдністю в переліку та трактуванні функцій кредиту. Цей підхід можна назвати традиційним. Аналіз показав, що більшість науковців дійшли згоди у визначенні перерозподільчої, контрольної та антиципаційної (емісійної) функцій кредиту. Усі дослідники виокремлюють перерозподільчу функцію, наголошуючи, що за допомогою кредиту відбувається перерозподіл тимчасово вільних грошових коштів. Ця функція полягає в перерозподілі між суб'єктами національної економіки матеріальних та грошових ресурсів без зміни їх первинного права власності на основних принципах кредитування. На наш погляд, ця функція є різновидом перерозподільчої функції. Серед інших функцій кредиту одні дослідники вирізняють емісійну (антиципаційну), утворення в обороті купівельної спроможності; заміщення грошей в обігу; поповнення грошового обігу коштами. Тлумачення антиципаційної (емісійної) функції кредиту сучасними дослідниками дещо різняться. Антиципаційна (емісійна) функція кредиту реалізується шляхом заміщення готівкових грошей кредитними. При цьому більшість вчених акцентують увагу на тому, що ця функція властива тільки банківському кредиту. Б.С. Івасів розширює її сферу ще й комерційним кредитом [5, с. 269]. Ці функції об'єднує те, що кредит пов'язаний із забезпеченням потреб обороту платіжними засобами.

Контрольна функція полягає не лише в необхідності контролю кредитора за позичальником, а й у контролі позичальника за власною діяльністю [6, с. 103]. Деякі вчені підтримують трансформацію контрольної функції в контрольню-стимулюючу. Стимулююча складова контрольню-стимулюючої функції реалізується шляхом визначення відповідних умов кредитування, що впливають на поведінку позичальників та кредиторів щодо укладення кредитних угод.

Доктор економічних наук, професор О.Т. Євтух пропонує вийти за межі традиційного розуміння функцій кредиту. Серед функцій кредиту він вирізняє функцію розвитку багатства; інтеграційно-формуючу; здатність кредиту створювати ефект синергії; функції взаємодопомоги та духовну [7, с. 17–19]. На нашу думку, це

збагатило вітчизняну науку, оскільки дало можливість розширити місце та роль кредиту в розвитку суспільства загалом та людини зокрема.

О.Т. Євтух зазначає, що функція розвитку багатства базується на сприянні кредиту ефективному використанню благ. Похідними від цієї функції, на його думку, є перерозподільча та капіталотвірна функції кредиту [7, с. 18]. Це поєднує погляди О.Т. Євтуха з традиційним розумінням функцій кредиту.

Інтеграційно-формуюча функція акцентує увагу на тому, що у межах кредитних відносин відбувається взаємодія між людьми. Науковець стверджує: що «більше розвинене фінансове кредитування, то розгалуженіші взаємозв'язки довіри-відповідальності існують між членами суспільства і тим більше воно єдине і монолітне» [7, с. 18]. Проте, на жаль, вчений не конкретизує склад суб'єктів у межах цієї взаємодії.

Цікавою є думка О.Т. Євтуха щодо здатності кредиту створювати ефект синергії. На наш погляд, це дає можливість зробити висновок про те, що в умовах сучасних реалій кредитним відносинам стають притаманні властивості системи. Зрозуміло, що ефект синергії є вищим за умов дотримання якісних параметрів кредиту.

Функція взаємодопомоги полягає в тому, що учасники кредитних відносин допомагають один одному в підвищенні вартості, яку вони мають у розпорядженні [7, с. 18]. З цим можна частково погодитися, враховуючи, що власник заощаджень передає їх суб'єктам, які мають потребу в додаткових фінансових ресурсах. Але на яких засадах це здійснюється? Які мотиви? На наш погляд, взаємодопомога підкріплюється можливістю отримання доходів власником заощаджень. З іншого боку, ця функція є складовою інтеграційно-формуючої функції. Духовна функція кредиту передбачає, що за умов фінансової синхронізації довірчо-відповідальних відносин у суспільстві принципи кредитування повинні мати пріоритет над його нормативами [7, с. 19].

На наш погляд, цінність положень теорії О.Т. Євтуха полягає в наступному:

– пов'язуванні категорії кредиту з іншими складовими сучасного суспільства. Аналіз кредиту дає змогу виокремити не лише його економічну складову, а й психологічну, моральну, етичні складові. Це акцентує увагу на впливі рівня кредитної культури на стан кредитних відносин;

– формуванні якісно нових відносин у межах функціонування кредиту, що набувають властивостей системи;

– виявленні глибинних причин ризиків, що виникають у системі кредитних відносин.

З огляду на існування різних підходів до функцій кредиту та залучення до системи кредитних відносин опосередкованих осіб, на думку автора, можна виокремити наступні функції системи кредитних відносин: перерозподільчу; емісійну; контрольну; захисну; інтеграційну. Перерозподільча функція системи кредитних відносин має два аспекта:

– перерозподіл здійснюється між суб'єктами господарювання матеріальних та грошових ресурсів без зміни їх первинного права власності через кредит на принципах кредитування;

– перерозподіл грошових коштів здійснюється між основними та опосередкованими суб'єктами кредитних відносин при оплаті послуг останніх.

На нашу думку, у межах системи кредитних відносин можна виокремити три рівні відносин:

– відносини між основними суб'єктами (кредитором і позичальником);

– відносини між основними суб'єктами з одного боку та опосередкованими – з іншого;

–відносини між опосередкованими суб'єктами. При цьому слід акцентувати увагу на тому, що частина цих відносин знаходиться у межах системи кредитних відносин, а частина – виходить за її межі.

Емісійна функція системи кредитних відносин передбачає створення умов для заміщення готівкових грошей кредитними. Це пов'язано із забезпеченням сфер товарного обігу та послуг, бюджетної сфери платіжними засобами.

Сутність контрольної функції системи кредитних відносин полягає у необхідності контролю за діяльністю як основних так і опосередкованих її суб'єктів. Захисна функція ґрунтується на необхідності дотримання принципів кредитування, що забезпечується, з одного боку, певною мірою основними суб'єктами, з іншого – опосередкованими суб'єктами (бюро кредитних історій, страховими компаніями, колекторськими компаніями та ін.).

Інтеграційна функція системи кредитних відносин полягає у об'єднанні зусиль її суб'єктів для створення нової споживчої вартості – фінансової послуги комплексного характеру, що дозволить досягнути синергетичного ефекту. На думку автора, система кредитних відносин – це організаційно оформлена та врегульована нормами права система економічних відносин з приводу створення спільного продукту кредитором та її опосередкованими суб'єктами, що дає синергетичний ефект за рахунок функціональної координації її суб'єктів. До її складу належать підсистеми щодо залучення заощаджень, надання позик, кредитів довіри та супутніх послуг.

З огляду на теорію маржиналізму цінністю спільного продукту є його визнане значення для досягнення добробуту суб'єктами системи кредитних відносин. Особливістю цього продукту є те, що він створюється одними суб'єктами системи кредитних відносин, а споживається – іншими. При цьому відбувається зміна ролей суб'єктів: в одних випадках вони можуть бути споживачами послуг, а в інших – їх продавцями. Єдине виключення становлять домогосподарства, що завжди виступають споживачами продукту.

Головною властивістю системи кредитних відносин є цілісність, що породжує інші (специфічні) властивості системи. До них слід віднести:

- спільну мету, що передбачає створення спільного продукту в її межах;
- стійкість процесу становлення та повторюваність;
- організованість (наявність стійких взаємозв'язків окремих елементів у внутрішньому середовищі). Взаємозв'язки можуть бути явними (між основними суб'єктами) та латентними (між основними та опосередкованими суб'єктами та між останніми);
- нерозривну єдність із зовнішнім середовищем;
- здатність до розвитку, що проявляється у модифікації системи кредитних відносин внаслідок трансформації кредиту як економічної категорії. При цьому розвиток системи посилюється процесами централізації, внаслідок чого спостерігається синергетичний ефект.

Висновки. Таким чином, роль системи кредитних відносин можна розглядати у двох аспектах. По-перше, вона полягає у комплексному задоволенні потреб споживачів у фінансових послугах кредитного характеру. По-друге, – у створенні безпечних умов для ефективного функціонування фінансових установ, що надають ці послуги.

Призначення системи кредитних відносин полягає у її взаємодії з бюджетними і податковими відносинами та моральною сферою суспільного життя; створенні нової споживчої вартості за рахунок розширення асортиментного складу послуг; у зміні цінової орієнтації; у сприянні конкурентоспроможності національної економіки за рахунок синергетичного ефекту, що досягається через функціональну координацію її суб'єктів.

Список використаних джерел

1. Вовчак О. Кредит у системі макроекономічної рівноваги [Текст] / О. Вовчак, М. Могильницька, М. Хмелярчук // Вісн. НБУ. – 2011. – № 2. – С. 28–33.
2. Лаврушин О.И. Особенности и направления развития кредита в экономике России [Текст] / О.И. Лаврушин // Банковское дело. – 2011. – № 3. – С. 35–41.
3. Бунге Н.Х. Теория кредита [Текст] / Н.Х. Бунге. – К., 1852. – 311 с.
4. Банківський менеджмент [Текст] / за заг. ред. О.А. Кириченка, В.І. Міщенко. – К. : Знання, 2005. – 831 с.
5. Івасів Б.С. Гроші та кредит [Текст] : підручник / Б.С. Івасів. – 3-тє вид., змін. та допов. – Тернопіль : Карт-бланш ; К. : Кондор, 2008. – 528 с.
6. Левченко Л.В. Гроші та кредит [Текст] : навч. посіб. / Л.В. Левченко. – К. : ЦНЛ, 2011. – 224 с.
7. Євтух О. Кредит як соціально-економічне явище [Текст] / О. Євтух // Фінанси України. – 2006. – № 3. – С. 7–20.

References

1. Vovchak O., Mogulnitska M., Khmelyarchyuk M. Kredit u sustemi makroekonochnoji rivnovagu [Credit in system of macroeconomic equilibrium] // Visnuk NBU. 2011. №2. S. 28–33.
2. Lavrushin O.I. Osobenosti i napravlenya razvitiya kredita v ekonomike Rossiji [Features and direction of credit in the economy of Russia] // Bankovskoe delo. 2011. №3. S. 35–41.
3. Bunge N.Kh. Teoriya kredita [Theory of credit] K., 1852. 311 s.
4. Kuruchenko O.A., Mischenko V.I. Bankivskij menegment [Bank menegment] K. : Znannya, 2005. 831 s.
5. Ivasiv B.S. Groshi ta kredut [Money and credit] 3 vud., zmin. i dop. Ternopil: Kart-blansh; K. : Kondor, 2008. 528 s.
6. Levchenko L.V. Groshi ta kredut [Money and credit] K. : TSNL, 2011. 224 s.
7. Yevtuh O. Kredut yak sotsialno-ekonomichne yavushche [Credit as a socio-economic phenomenon] // Phinansu Ukrainu. 2006. №3. S. 7–20.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Волосович Світлана Василівна, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету, volosovich_sv@ukr.net

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Волосович Светлана Васильевна, доктор экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов Киевского национального торгово-экономического университета, volosovich_sv@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHOR

Volosovich Svitlana Vasulivna, Doctor of Economics, associate professor of the finance department of Kyiv National Trade and Economics University, volosovich_sv@ukr.net